ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΠΑΡΑΣΙΤΟΛΟΓΙΑΣ

- **Αβλαβές** (harmless) χαρακτηρίζεται το παράσιτο που δεν προκαλεί αλλοιώσεις στον ξενιστή (π.χ. *Entamoeba gingivalis*).
- **Ακαρεοκτόνο** (acaricide) χαρακτηρίζεται η φαρμακευτική ουσία που καταστρέφει τα αραχνοειδή (ακάρεα και κρότωνες).
- **Άμεση μετάδοση** (direct transmission) χαρακτηρίζεται η μετάδοση της μολύνουσας μορφής του παρασίτου από τον ένα ξενιστή στον άλλο, κατά την επαφή του δέρματος (εξωπαράσιτα), τη σύζευξη (π.χ. *Tritrichomonas foetus* στα βοοειδή), την εισπνοή σταγονιδίων (αερογενής μόλυνση, π.χ. με *Pneumocystis carinii*), την ενδομητρική μόλυνση (κάθετη μετάδοση, π.χ. με *Toxoplasma gondii*) και τη γαλακτογενή μόλυνση (π.χ. με *Neospora caninum*).
- **Αμφοτεροβίωση** (mutualism) χαρακτηρίζεται μία από τις 3 μορφές συμβίωσης, κατά την οποία ευεργετούνται και οι δύο οργανισμοί.
- **Αναμόλυνση** (reinfection, retroinfection, reinvasion of host) χαρακτηρίζεται η μόλυνση ενός ήδη μολυσμένου ξενιστή με το ίδιο είδος παρασίτου.
- **Αναπαραγωγικά στοιχεία παρασίτων** (reproductive elements) είναι οι διάφορες μορφές που διέρχονται τα παράσιτα (ωοκύστεις, αυγά, προνύμφες) κατά την ανάπτυξη του βιολογικού κύκλου (εξαιρούνται οι ώριμες μορφές και τα ενήλικα παράσιτα).
- **Ανάπτυξη εμβρύου** (embryonic development) χαρακτηρίζεται η περίοδος ανάπτυξης των ελμίνθων, από το στάδιο του ζυγωτού έως την α΄ σταδίου προνύμφη (μειρακίδιο, ογκόσφαιρα, Larva 1).
- **Ανάσχεση ή αναστολή της ανάπτυξης των προνυμφών** (βλέπε: Υποβίωση).
- **Ανθελμινθικά** (anthelmintics) χαρακτηρίζονται τα αντιτρηματωδικά (trematocides), αντικεστωδικά (cestocides), αντινηματωδικά (nematocides), καθώς και τα φάρμακα κατά των ακανθοκεφάλων και κατά των βδελλών (Annelida).
- **Ανθρωπονόσος** χαρακτηρίζεται το νόσημα, που μεταδίδεται μεταξύ των ανθρώπων, π.χ. η εντεροβίωση (ομόλογη αλυσίδα μετάδοσης).
- **Ανθρωποζωονόσος** (anthropozoonosis) χαρακτηρίζεται το νόσημα, στο οποίο η μολύνουσα μορφή του παρασίτου μεταδίδεται (άμεσα ή έμμεσα) από τον άνθρωπο στα ζώα, π.χ. σαρκοκυστίωση βοοειδών, κυστικέρκωση χοίρου κ.ά. (ετερόλογη αλυσίδα μετάδοσης). Στη διεθνή βιβλιογραφία χρησιμοποιείται ο όρος "anthroponosis" για νοσήματα που μεταδίδονται από τον άνθρωπο στα ζώα (η επιστημονική έννοια της λέξης δεν αντιστοιχεί στην ελληνική μετάφραση).
- **Ανοιξιάτικη έξαρση των παρασίτων** (spring rise) χαρακτηρίζεται η απότομη και σημαντική αύξηση του παρασιτικού φορτίου (κυρίως, Trichostrongylidae των μηρυκαστικών και *Toxocara canis* και *Ancylostoma* spp. των σαρκοφάγων), ζώων και των δύο φύλων, ηλικίας άνω του έτους στις αρχές της άνοιξης, στις εύκρατες χώρες. Η ανοιξιάτικη έξαρση οφείλεται αποκλειστικά στην επαναδραστηριοποίηση των υποβιουσών προνυμφών των παρασίτων στο τοίχωμα του γαστρεντερικού σωλήνα, κατά το τέλος του χειμώνα ή στην αύξηση του βαθμού παρασιταιμίας κατά τον Απρίλιο και το Μάϊο (π.χ. *Leucocytozoon* spp. κ.ά.).
- **Ανοσία ατελής** (incomplete immunity) χαρακτηρίζεται η κατάσταση στην οποία οι μηχανισμοί άμυνας του ξενιστή προκαλούν την καταστροφή του παρασίτου μετά παροδική μετανάστευση στους ιστούς ή δεν επιτρέπουν τη γεννητική ωρίμανσή του.
- **Ανοσία πλήρης** (complete immunity) χαρακτηρίζεται η κατάσταση στην οποία οι μηχανισμοί άμυνας του ξενιστή προκαλούν την καταστροφή του παρασίτου αμέσως μετά τη μόλυνση.
- **Ανοσία τύπου προάσπιση** (premunition) χαρακτηρίζεται η αδυναμία ανάπτυξης του παρασίτου στις αναμολύνσεις, λόγω της συνεχούς παρουσίας κύστεων του παρασίτου στους ιστούς του ξενιστή (π.χ. τοξοπλάσμωση κ.ά.).
- **Ανοσοανοχή** (immune tolerance) χαρακτηρίζεται η κατάσταση αδυναμίας του ξενιστή να αναπτύξει τους φυσιολογικούς μηχανισμούς άμυνας κατά συγκεκριμένου παθογόνου παράγοντα, με τον οποίο ήλθε σε επαφή στην εμβρυϊκή ή τη νεογνική ηλικία ή ο παθογόνος παράγοντας βρίσκεται με εξαιρετικά υψηλές ή

ιδιαίτερα χαμηλές συγκεντρώσεις ή ο ξενιστής βρίσκεται σε κατάσταση ανοσοκαταστολής λόγω ακτινοβολίας, αντιλεμφοκυτταρικού ορού, αντιμεταβολιτών κ.ά.

- **Ανοσοϊκανός** (immunocompetent) χαρακτηρίζεται ο ξενιστής, στον οποίο λειτουργεί φυσιολογικά το ανοσοποιητικό σύστημα.
- **Ανοσοκατεσταλμένος** (immunosuppressed) χαρακτηρίζεται ο ξενιστής, στον οποίο έχει διαταραχθεί σοβαρά η λειτουργία του ανοσοποιητικού συστήματος.
- **Ανοσοσυμβιβασμένος** (immunocompromised) χαρακτηρίζεται ο ξενιστής, στον οποίο το ανοσοποιητικό σύστημα δεν λειτουργεί φυσιολογικά.
- **Αντίσταση στις αναμολύνσεις** (protection) χαρακτηρίζεται η παρεμπόδιση εκτεταμένης ανάπτυξης του παρασίτου στις αναμολύνσεις, λόγω της συνεχούς παρουσίας χαμηλού παρασιτικού φορτίου στο μολυσμένο ξενιστή (π.χ. εϊμερίωση, αιμόνχωση, οστερτατζίωση κ.ά.).
- **Αντοχή παρασίτων στα φάρμακα** (drug resistance) είναι η γονιδιακή μεταβολή, που επιτρέπει σε πληθυσμό παρασίτων να αντιστέκεται στην έως τότε αποτελεσματική, ελάχιστη δραστική συγκέντρωση των αντιπαρασιτικών φαρμάκων (π.χ. για το 95% των παρασίτων).
- **Απαθογόνο** (non pathogenic) χαρακτηρίζεται το επιβλαβές παράσιτο, όταν οι αλλοιώσεις που προκαλεί στον ξενιστή δεν συνοδεύονται από την εμφάνιση συμπτωμάτων.
- **Αποθήκη ή δεξαμενή παρασίτου** (reservoir) χαρακτηρίζεται ο τελικός ξενιστής που είναι υπεύθυνος για τη διατήρηση του παρασίτου στην περιοχή.
- **Αποπαρασιτισμός** (deworming) είναι η απομάκρυνση των παρασίτων από τον οργανισμό, με τη χορήγηση αντιπαρασιτικών φαρμάκων. Στρατηγικός χαρακτηρίζεται ο αποπαρασιτισμός (strategic deworming) που εφαρμόζεται για να μειωθεί το παρασιτικό φορτίο και να περιορισθούν οι δυσμενείς επιπτώσεις στην υγεία και τις αποδόσεις των ζώων, όταν δεν είναι δυνατόν να απομακρυνθούν τα παράσιτα από αυτά.
- **Άσυλο ή καταφύγιο** (refugium) χαρακτηρίζεται μια περιοχή στην οποία διαμορφώνονται οι κατάλληλες συνθήκες για την επιβίωση ενός ή περισσότερων ειδών παρασίτων που επιβίωσαν μετά την αντιπαρασιτική αγωγή.
- **Αυτοαναμόλυνση** (selfreinfection) ή **εξωγενής αυτομόλυνση** (exogenous autoinfection) χαρακτηρίζεται η μόλυνση ενός ήδη μολυσμένου ξενιστή με τη μολύνουσα μορφή του παρασίτου που αναπτύχθηκε στον ίδιο ξενιστή και διεσπάρει στο περιβάλλον (π.χ. μόλυνση ίππου με αυγά *Oxyuris equi* που ο ίδιος διέσπειρε με τα κόπρανά του στο περιβάλλον ή μόλυνση επίμυος με αυγά *Hymenolepis nana* που ο ίδιος διέσπειρε με τα κόπρανά του στο περιβάλλον).
- **Αυτομόλυνση** (selfinfection) ή **ενδογενής αυτομόλυνση (**endogenous autoinfection) χαρακτηρίζεται η μόλυνση ενός ήδη μολυσμένου ξενιστή με τη μολύνουσα μορφή του παρασίτου πριν αυτή διασπαρεί από τον ξενιστή στο περιβάλλον (π.χ. μόλυνση ίππου με αυγά *Oxyuris equi* από την περιεδρική χώρα ή η μόλυνση επίμυος με ογκόσφαιρες *Hymenolepis nana* που εκκολάφθηκαν αμέσως μετά την παραγωγή των αυγών του παρασίτου στο έντερο του ίδιου επίμυος ή η εισβολή της L3-*Strongyloides* spp. στο δέρμα της περιεδρικής χώρας ατόμου, στο λεπτό έντερο του οποίου είχε αναπτυχθεί η L3).
- **Αφανής ή άδηλη περίοδος** (prepatent period) χαρακτηρίζεται το χρονικό διάστημα από τη μόλυνση του ξενιστή με το παράσιτο έως την παραγωγή αναπαραγωγικών στοιχείων του παρασίτου, που είναι δυνατόν να βρεθούν με τις εργαστηριακές μεθόδους διάγνωσης.
- **Βιολογικός κύκλος** (life cycle) είναι το σύνολο των σταδίων ανάπτυξης ενός παρασίτου, από το στάδιο του ζυγωτού έως το ώριμο ενήλικο παράσιτο και την παραγωγή αναπαραγωγικών στοιχείων. Ο βιολογικός κύκλος διακρίνεται: α) σε άμεσο (direct life cycle), όταν η ανάπτυξη του παρασίτου γίνεται σε έναν ξενιστή, με την παρεμβολή παρασιτικού σταδίου ανάπτυξης στο εξωτερικό περιβάλλον, και β) σε έμμεσο (indirect life cycle), όταν για την ανάπτυξη του παρασίτου απαιτούνται ένας ή περισσότεροι ενδιάμεσοι ξενιστές.
- **Γαλακτογενής μετάδοση** (transmammary, transcolostral transmission) χαρακτηρίζεται η μετάδοση του παθογόνου παράγοντα στον ξενιστή με το γάλα (π.χ. προνύμφες *Toxocara canis*).
- **Δεξαμενή παρασίτου** (βλέπε: Αποθήκη παρασίτου).
- **Διαλείποντα παράσιτα** (βλέπε: Περιοδικά παράσιτα).
- **Διωοθηκική μετάδοση ή μόλυνση** (transovarian transmission or infection) ή **συγγενής μόλυνση** (connate, congenital) χαρακτηρίζεται η μόλυνση των ωαρίων του ξενιστή με τον παθογόνο παράγοντα, ο οποίος με τον τρόπο αυτό, μεταδίδεται σε άλλους ξενιστές από τους απογόνους, που αναπτύσσονται από

τα μολυσμένα ωάρια (π.χ. μετάδοση σποροζωϊδίων *Babesia* spp. από κρότωνες, οι οποίοι αναπτύσσονται από μολυσμένα με μεροζωίδια του παρασίτου, ωάρια).

- **Εγγενής πολλαπλασιασμός** (sexual reproduction) χαρακτηρίζεται ο πολλαπλασιασμός των παρασίτων που γίνεται με τη σύζευξη μικρο- και μακρογαμετών ή με την παροδική σύζευξη πρωτοζώων (Ciliophora).
- **Ειδικότητα ξενιστή** (host specificity) χαρακτηρίζεται η προσαρμογή του παρασίτου να αναπτύσσεται μόνο σε ένα είδος ξενιστή (π.χ. *Oxyuris equi* στα ιπποειδή).
- **Έκταση της μόλυνσης** (extensity of infection) είναι το ποσοστό επί τοις 100 (%) των μολυσμένων ζώων, στο σύνολο των ζώων που εξετάζονται (ποσοστό ή συχνότητα μόλυνσης).
- **Έκτοπη εντόπιση** (aberrant localization) ή **μετανάστευση** (migration) είναι η εντόπιση ή η μετανάστευση των παρασίτων σε ιστούς, διαφορετικούς από αυτούς, που συνήθως αναπτύσσονται (π.χ. μετά μόλυνση μη φυσικού ξενιστή), χωρίς να διασφαλίζεται η συνέχιση του βιολογικού τους κύκλου.
- **Έκτοπη μετανάστευση** (βλέπε: Έκτοπη εντόπιση).
- **Εμβόλιο** (vaccine) είναι σκεύασμα παθογόνου παράγοντα ή παρεμφερούς υλικού με αυτόν, που δεν έχει μολυσματική ή παθογόνο δράση, έχει όμως την ιδιότητα, μετά τη χορήγησή του, να ενεργοποιεί ειδικούς μηχανισμούς άμυνας στον ξενιστή, με τους οποίους αντιμετωπίζεται ο παθογόνος παράγοντας στις μελλοντικές μολύνσεις.
- **Έμμεση μετάδοση** (indirect transmission) χαρακτηρίζεται η μετάδοση της μολύνουσας μορφής του παρασίτου από ένα ξενιστή σε άλλο, με την παρεμβολή ενδιάμεσου ξενιστή, παρατεινικού ξενιστή, ψευδοξενιστή, μεταφορέα, τροφής, νερού κ.ά.
- **Εμφανής ή έκδηλη περίοδος** (patent period) χαρακτηρίζεται το χρονικό διάστημα, κατά το οποίο τα αναπαραγωγικά στοιχεία του παρασίτου είναι δυνατόν να βρεθούν στα βιολογικά υλικά, με τις εργαστηριακές μεθόδους διάγνωσης των παρασιτώσεων.
- **Ενδημική** (endemic) περιοχή για ένα νόσημα χαρακτηρίζεται η γεωγραφική περιοχή, στην οποία τα κρούσματα του νοσήματος στον άνθρωπο εμφανίζονται με σταθερή συχνότητα, χωρίς χρονική εξάρτηση (μόνο με εποχικές διακυμάνσεις).
- **Ενζωοτική** (enzootic) περιοχή για ένα νόσημα χαρακτηρίζεται η γεωγραφική περιοχή, στην οποία τα κρούσματα του νοσήματος στα ζώα εμφανίζονται με σταθερή συχνότητα, χωρίς χρονική εξάρτηση (μόνο με εποχικές διακυμάνσεις).
- **Ενδογενής αυτομόλυνση** (βλέπε: Αυτομόλυνση).
- **Ενδομητρική μόλυνση** χαρακτηρίζεται η μόλυνση του εμβρύου από τη μητέρα (κάθετη μετάδοση, vertical transmission), μετά τη δίοδο του παθογόνου παράγοντα από τον πλακούντα (transplacental transmission).
- **Ενηλικοκτόνο** (adulticide) είναι η φαρμακευτική ουσία που χρησινοποιείται για την καταστροφή των ενήλικων μορφών των παρασίτων.
- **Ενστάλαξη στο δέρμα** (spot on) χαρακτηρίζεται η τοποθέτηση μικρής ποσότητας (<100 ml/ζώο) διαλύματος φαρμάκου, π.χ. στον έξω ακουστικό πόρο ή στο ακρώμιο κ.ά. του ζώου.
- **Ένταση της μόλυνσης** (intensity of infection) είναι ο βαθμός επιβάρυνσης του ξενιστή κατά τη μόλυνση από συγκεκριμένο είδος παρασίτου και διακρίνεται σε έντονη, μέτρια και ήπια, ανάλογα με τον αριθμό των μολυνουσών μορφών του παρασίτου που προσβάλλει τον ξενιστή.
- **Εντομοαπωθητικό** (repellent) χαρακτηρίζεται φαρμακευτική ουσία που απωθεί τα έντομα, έτσι ώστε αυτά να μη προσεγγίζουν και να μη απομυζούν αίμα από τα ζώα ("anti-feeding effect").
- **Εντομοκτόνο** (insecticide) ή **εξωπαρασιτοκτόνο** ή **ακαρεοκτόνο** (acaricide) χαρακτηρίζεται φαρμακευτική ουσία που προκαλεί μόνιμη ή παροδική παράλυση στα αρθρόποδα, όταν έρχονται σε επαφή με τη δραστική ουσία κατά την επίπαση ή τον ψεκασμό στο έδαφος ("flushing effect") ή τον ψεκασμό στον αέρα (δράση "knock down"). Με τον τρόπο αυτό, αποτρέπεται η προσέγγιση των αρθροπόδων και η απομύζηση αίματος από τα ζώα ("anti-feeding effect") ή αναστέλλεται η ικανότητα των αρθροπόδων να απομυζήσουν αίμα ("anti-engorging effect").
- **Εξωγενής αυτομόλυνση** (βλέπε: Αυτοαναμόλυνση).
- **Επιβλαβές** (harmful) χαρακτηρίζεται το παράσιτο που προκαλεί έντονες και σοβαρές αλλοιώσεις στον ξενιστή.
- **Επιδημία** (epidemy) χαρακτηρίζεται η απότομη αύξηση των κρουσμάτων ενός νοσήματος του

ανθρώπου σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή.

- **Επιζωοτία** (epizooty) χαρακτηρίζεται η απότομη αύξηση των κρουσμάτων ενός νοσήματος των ζώων σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή.
- **Επίκτητη μόλυνση** (acquired infection) χαρακτηρίζεται κάθε προσβολή από παθογόνους παράγοντες μετά τη γέννηση του ξενιστή.
- **Επίχυση στο δέρμα** (pour on) χαρακτηρίζεται η τοποθέτηση μεγάλης ποσότητας (>100 ml/ζώο) διαλύματος φαρμάκου (π.χ. εκτοπαρασιτοκτόνο) από τον τράχηλο έως την ουρά του ζώου.
- **Ετερόλογη αλυσίδα μετάδοσης** χαρακτηρίζεται η μετάδοση της μολύνουσας μορφής του παρασίτου μεταξύ ξενιστών διαφορετικών ζωικών ειδών, όπως π.χ. η ταινίωση-*Taenia solium* από χοίρο σε άνθρωπο, η τοξοπλάσμωση από τρωκτικά σε γάτα κ.ά.
- **Ετεροξενιστικό ή πολυξενιστικό** (heteroxenous species) είναι το είδος παρασίτου, με έμμεσο βιολογικό κύκλο και έναν ή περισσότερους ενδιάμεσους ξενιστές.
- **Ευκαιριακό παράσιτο** (opportunistic parasite) χαρακτηρίζεται αυτό, που προκαλεί παρασιτικό νόσημα σε ανοσοσυμβιβασμένο ξενιστή (π.χ. *Pneumocystis carinii* κ.ά.).
- **Ζωονόσος** χαρακτηρίζεται το νόσημα που μεταδίδεται μεταξύ των ζώων, π.χ. οξυούρωση ιπποειδών (ομόλογη ή ετερόλογη αλυσίδα μετάδοσης).
- **Ζωοανθρωπονόσος** (zooanthroponosis) χαρακτηρίζεται το νόσημα, στο οποίο η μολύνουσα μορφή του παρασίτου μεταδίδεται (άμεσα ή έμμεσα) από τα ζώα στον άνθρωπο, π.χ. τοξοπλάσμωση, υδατίδωση κ.ά. (ετερόλογη αλυσίδα μετάδοσης). Στη διεθνή βιβλιογραφία χρησιμοποιείται ο όρος "zoonosis" για νοσήματα που μεταδίδονται από τα ζώα στον άνθρωπο (η επιστημονική έννοια της λέξης δεν αντιστοιχεί στην ελληνική μετάφραση).
- **Ημιμόνιμο παράσιτο** (βλέπε: Προσωρινό παράσιτο).
- **Θεραπευτική αγωγή ή θεραπεία** (treatment) χαρακτηρίζεται η αντιμετώπιση του παθογόνου παράγοντα και των αλλοιώσεων κ.ά., που προκάλεσε στον ξενιστή.
- **Θνησιμότητα** (mortality) χαρακτηρίζεται το ποσοστό των θανάτων από παθογόνο παράγοντα στο σύνολο των ξενιστών σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή.
- **Θνητότητα** (morbidity) χαρακτηρίζεται το ποσοστό των θανάτων από παθογόνο παράγοντα στο σύνολο των μολυσμένων ξενιστών σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή.
- **Κάθετη μετάδοση** (vertical transmission) χαρακτηρίζεται η μετάδοση παθογόνου παράγοντα από τη μητέρα στο έμβρυο (ενδομητρική μόλυνση εμβρύου).
- **Καλλιέργεια προνυμφών** (larval culture) χαρακτηρίζεται η διαδικασία εκκόλαψης και ανάπτυξης των προνυμφών έως το στάδιο, που είναι δυνατόν να γίνει η ταυτοποίηση των παρασίτων.
- **Κοιλιογεννητικός σάκκος** (ventrogenital sac) χαρακτηρίζεται η εμβάθυνση του σώματος (κλάση: Trematoda), μέσα στην οποία βρίσκονται ο κοιλιακός μυζητήρας και η γονοκοτύλη.
- **Κοινοβίωση** (commensalism) ή **παραβίωση** (parabiosis) χαρακτηρίζεται μία από τις 3 μορφές συμβίωσης, κατά την οποία ευεργετείται ο ένας οργανισμός χωρίς να βλάπτεται ο άλλος.
- **Κοκκιδιοκτόνο** (coccidiocide) είναι φαρμακευτική ουσία, που καταστρέφει τα κοκκίδια.
- **Κοκκιδιοστατικό** (coccidiostatic) είναι φαρμακευτική ουσία, που δεν καταστρέφει τα κοκκίδια, αλλά επίσης δεν επιτρέπει την ανάπτυξη και τον πολλαπλασιασμό τους, ενώ παρέχει τη δυνατότητα στον ξενιστή να αναπτύξει ανοσία του τύπου «προάσπιση».
- **Κοπροαντιγόνο** (coproantigen) είναι εκκρίματα και απεκκρίματα (μεταβολικά προϊόντα) των παρασίτων, που αναπτύσσονται στον γαστρεντερικό σωλήνα, το ήπαρ, το πάγκρεας και τους πνεύμονες και είναι δυνατόν να ανιχνεύονται στα κόπρανα του ξενιστή.
- **Κροτωνογενής παράλυση** (tick paralysis) χαρακτηρίζεται η προϊούσα παράλυση, που προκαλείται από το έκκριμα των σιαλογόνων αδένων κροτώνων, μετά τη βύθιση του υποστόματος στο δέρμα και τον τραυματισμό των μηνίγγων, συνήθως σε μικρής ηλικίας μηρυκαστικά, καθώς και σκύλου, γάτας κ.ά.
- **Κρυφά αντιγόνα** (hidden antigens) χαρακτηρίζονται τα παρασιτικά αντιγόνα που φυσιολογικά δεν εμφανίζονται και δεν αναγνωρίζονται από τον ξενιστή κατά τη διάρκεια της μόλυνσης (π.χ. πρωτεΐνες των επιθηλιακών κυττάρων του εντέρου των ενήλικων *Haemonchus contortus*). Τα κρυφά αντιγόνα είναι δυνατόν να παίξουν σημαντικό ρόλο ως εμβόλια στην αντιμετώπιση παρασιτώσεων (π.χ. στην αιμόνχωση), επειδή η ένταση των μηχανισμών άμυνας ρυθμίζεται αποκλειστικά από τη χορήγηση του εμβολίου, δεν επηρεάζεται από τις αναμολύνσεις των ζώων που είναι αναπόφευκτες στους λειμώνες και

δεν αναπτύσσει ανοχή ο ξενιστής (η αποτελεσματικότητα των εμβολίων από συμβατικά ή φυσικά αντιγόνα εξουδετερώνεται, λόγω των συχνών αναμολύνσεων και της ανάπτυξης ανοχής από τον ξενιστή).

- **Κυκλο-αναπαραγωγικός μεταδότης** (cyclo-reproductive vector) είναι το **αρθρόποδο** (έντομο, κρότωνας), που μεταδίδει κάποιον παθογόνο παράγοντα (π.χ. *Haemoproteus* spp.) σε έναν ξενιστή, μετά τον **πολλαπλασιασμό** και την **εξέλιξη** του παθογόνου παράγοντα μέσα στο αρθρόποδο (π.χ. πολλαπλασιασμός και εξέλιξη των *Haemoproteus* spp. μέσα σε σκνίπες κ.ά.).
- **Κυκλικός μεταδότης** (cyclic vector) είναι το **αρθρόποδο** (έντομο, κρότωνας), που μεταδίδει κάποιον παθογόνο παράγοντα (π.χ. L1-*Dirofilaria immitis*) σε έναν ξενιστή, μετά την **εξέλιξη,** όχι όμως τον πολλαπλασιασμό του παθογόνου παράγοντα, μέσα στο αρθρόποδο (π.χ. οι L1-*D.immitis* εξελίσσονται σε L3, χωρίς να πολλαπλασιάζονται, μέσα σε κουνούπια).
- **Μετακεστώδες** (metacestode) χαρακτηρίζεται η προνυμφική μορφή των κεστωδών ελμίνθων, που αναπτύσσεται στους ιστούς του ενδιάμεσου ξενιστή.
- **Μετακεστώδωση** (metacestodosis) χαρακτηρίζεται η παρασίτωση που οφείλεται στην ανάπτυξη της προνυμφικής μορφής κεστώδους παρασίτου στους ιστούς σπονδυλωτού ενδιάμεσου ξενιστή. Ο όρος αναφερόταν αρχικά στις προνυμφικές μορφές του γένους *Taenia*. Αργότερα όμως γενικεύθηκε και περιέλαβε τις προνυμφικές μορφές όλων των ειδών των παρασιτικών ελμίνθων της κλάσης Cestoda.
- **Μεταδότης** (vector, biological vector) είναι το **αρθρόποδο** (έντομο, κρότωνας), που **συμμετέχει** στο βιολογικό κύκλο του παθογόνου παράγοντα (π.χ. *Leishmania infantum*), τον οποίο και μεταδίδει στον τελικό ξενιστή (π.χ. η προμαστιγωτή μορφή της *L.infantum* αναπτύσσεται στο μεσέντερο της σκνίπας και μεταδίδεται από αυτή, στο σκύλο). Ο μεταδότης αναφέρεται συνήθως σε πρωτόζωα παράσιτα και μπορεί να είναι παράλληλα, ενδιάμεσος, τελικός ή παρατεινικός ξενιστής.
- **Μεταπροφύλαξη** (metaprophylaxis) ή **μεταφύλαξη** (metaphylaxis) χαρακτηρίζεται η λήψη μέτρων σε μολυσμένα ζώα, πριν την εμφάνιση των αλλοιώσεων και των συμπτωμάτων του νοσήματος (π.χ. χορήγηση φαρμάκων στα βοοειδή το φθινόπωρο κατά των προνυμφών *Hypoderma* spp. για να προληφθεί η φυσιολογική μετανάστευσή των προνυμφών στους ιστούς και η αλλοίωση του δέρματος της οσφυϊκής χώρας, όπου οι προνύμφες εμφανίζονται την επόμενη άνοιξη).
- **Μεταφορέας** (transporter, mechanical vector) είναι το αντικείμενο ή το αρθρόποδο, που **δεν συμμετέχει** στο βιολογικό κύκλο του παθογόνου παράγοντα, αλλά μεταφέρει τον παράγοντα στον ξενιστή μηχανικά (π.χ. η κυστική μορφή της *Entamoeba histolytica* μεταφέρεται με τα πόδια των μυγών στα χείλη του ανθρώπου ή η κυστική μορφή της *Giardia lamblia* προσλαμβάνεται από κατσαρίδες, παραμένει στο έντερο και μεταφέρεται σε τρόφιμα κ.ά. με τα κόπρανα του εντόμου). Ο μεταφορέας αναφέρεται σε πρωτόζωα και αναπαραγωγικά στοιχεία μετάζωων παρασίτων (π.χ. L3-*Haemonchus* spp. κ.ά.) και αντιστοιχεί στον ψευδοξενιστή των ελμίνθων.
- **Μετεμβρυϊκή ανάπτυξη** (postembryonal development) χαρακτηρίζεται η περίοδος ανάπτυξης των ελμίνθων, από το στάδιο της α΄ σταδίου προνύμφης (μειρακίδιο, ογκόσφαιρα, Larva 1 κ.ά.) έως το ώριμο ενήλικο παράσιτο.
- **Μικροφιλαριοκτόνο** (microfilaricide) χαρακτηρίζεται η φαρμακευτική ουσία που καταστρέφει τις μικροφιλάριες.
- **Μη φυσικός ξενιστής** (abnormal host) χαρακτηρίζεται ο ξενιστής, που μολύνεται τυχαία από το παράσιτο και το οποίο καταστρέφεται αμέσως ή μετά παροδική μετανάστευση σε ιστούς ή αναπτύσσεται χωρίς όμως να φθάνει σε γεννητική ωριμότητα.
- **Μολύνον στάδιο** (ή μολύνουσα μορφή) **παρασίτου** (infective stage of parasite) είναι το στάδιο ή η μορφή του παρασίτου, που μπορεί να εγκατασταθεί και να αναπτυχθεί στον τελικό ξενιστή.
- **Μόλυνση** χαρακτηρίζεται η προσβολή του ξενιστή από εξωπαράσιτα (infestation) ή ενδοπαράσιτα (infection).
- **Μόνιμο** (permanent) χαρακτηρίζεται το παράσιτο, που παραμένει μόνιμα στον ξενιστή (π.χ. *Trichinella spiralis*).
- **Μονοξενιστικό είδος** (monoxenous species, one-host) είναι το είδος παρασίτου, που έχει άμεσο βιολογικό κύκλο και αναπτύσσεται σε έναν ξενιστή, π.χ. *Strongylus* spp. των ιπποειδών, *Boophilus* spp. των βοοειδών κ.ά.
- **Μυίωση** (myiosis) χαρακτηρίζεται η ανάπτυξη προνυμφών δίπτερων εντόμων (σχαδόνες κ.ά.) στους

ιστούς των ζώων και του ανθρώπου.

- **Νοσηρότητα** (morbitity) χαρακτηρίζεται το σύνολο των κρουσμάτων ενός νοσήματος σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή, ορισμένη χρονική περίοδο (π.χ. έτος) και ορισμένο αριθμό ζώων ή ανθρώπων (π.χ. ο ετήσιος δείκτης για την υδατίδωση του ανθρώπου στην Ελλάδα κατά την πενταετία 1995-2000 ανέρχεται σε 3.1-4.3/100.000 κατοίκους).
- **Ξενιστής** (host) είναι ο οργανισμός, σε βάρος του οποίου επιβιώνει το παράσιτο (διακρίνεται σε τελικό, ενδιάμεσο, φυσικό, μη φυσικό, παρατεινικό, κύριο, δευτερεύοντα, ψευδοξενιστή κ.ά.).
- **Ομόλογη αλυσίδα μετάδοσης** χαρακτηρίζεται η μετάδοση της μολύνουσας μορφής του παρασίτου μεταξύ ξενιστών του ιδίου είδους, όπως από άνθρωπο σε άνθρωπο (π.χ. εντεροβίωση), από ίππο σε ίππο (π.χ. οξυούρωση) κ.ά.
- **Οριζόντια μετάδοση** (horizontal transmission) χαρακτηρίζεται η μόλυνση του ξενιστή με παθογόνο παράγοντα, που βρίσκεται σε άλλον ξενιστή ή στο περιβάλλον.
- **Ουδός** (threshold) χαρακτηρίζεται συγκεκριμένο παρασιτικό φορτίο πάνω από το οποίο είναι δυνατόν να εμφανίζονται συμπτώματα στον ξενιστή (παρασίτωση-ουδός-παρασιτικό νόσημα).
- **Παθογόνο** (pathogenic) χαρακτηρίζεται το επιβλαβές παράσιτο, όταν οι αλλοιώσεις που προκαλεί στον ξενιστή συνοδεύονται από την εμφάνιση συμπτωμάτων.
- **Παρασιτική μόλυνση** (parasitic infection) χαρακτηρίζεται η εγκατάσταση και η ανάπτυξη του παρασίτου στον τελικό ξενιστή.
- **Παρασιτικό νόσημα** (parasitic disease) είναι η παρασίτωση, που συνοδεύεται από συμπτώματα και αλλοιώσεις, λόγω της ανάπτυξης ενός είδους παρασίτου στον ξενιστή.
- **Παρασιτικό φορτίο** (parasite burden) χαρακτηρίζεται ο συνολικός αριθμός ενός είδους παρασίτου σε ξενιστή.
- **Παρασιτοκτόνο** (parasiticide) χαρακτηρίζεται η φαρμακευτική ουσία, που καταστρέφει το παράσιτο (διακρίνεται σε ακαρεοκτόνα, εντομοκτόνα, ανθελμινθικά, αντιπρωτοζωικά κ.ά.).
- **Παρασιτισμός** (parasitism) χαρακτηρίζεται μία από τις 3 μορφές συμβίωσης, κατά την οποία ευεργετείται ο ένας οργανισμός και βλάπτεται ο άλλος.
- **Παράσιτο** (parasite) είναι ο οργανισμός, που επιβιώνει σε βάρος άλλου οργανισμού.
- **Παρασιτοστατική** (parasitostatic) χαρακτηρίζεται η φαρμακευτική ουσία, που διακόπτει τον πολλαπλασιασμό και την ανάπτυξη του παρασίτου, χωρίς να το καταστρέφει, έτσι ώστε να παρέχεται στον ξενιστή η δυνατότητα να αναπτύξει τους μηχανισμούς άμυνας και να καταστρέφει ή να εξουδετερώνει την παθογόνα δράση του παρασίτου (π.χ. χορήγηση κοκκιδιοστατικών στα πτηνά, χορήγηση allopurinol στη λεϊσμανίωση κ.ά.).
- **Παρασίτωση** (parasitosis) είναι η παρουσία και η ανάπτυξη παρασίτων σε ιστούς και όργανα, χωρίς να εμφανίζονται συμπτώματα και αλλοιώσεις στον ξενιστή.
- **Παρατεινικός ξενιστής** (paratenic host, transport host, nondevelopmental host) είναι ο ξενιστής, μέσα στον οποίο εισέρχεται τυχαία η **μολύνουσα μορφή** του παρασίτου και επιβιώνει, χωρίς να πολλαπλασιάζεται, με αποτέλεσμα να παρατείνεται το χρονικό διάστημα της μόλυνσης του τελικού ξενιστή μετά την κατανάλωση του μολυσμένου παρατεινικού ξενιστή (το όνομα προέρχεται από τη λατινική λέξη paratus που σημαίνει προετοιμάζω, διατηρώ).
- **Παροδικά** (impermanent) χαρακτηρίζονται τα παράσιτα που παραμένουν σε ορισμένο είδος ξενιστή για μικρό χρονικό διάστημα, όπως π.χ. το άκαρι *Cheyletiella yasguri* στον άνθρωπο, ενώ στο σκύλο παραμένουν μόνιμα.
- **Περιοδικά** (facultative) ή **διαλείποντα** (intermittent) χαρακτηρίζονται τα παράσιτα που επισκέπτονται τον ξενιστή περιοδικά για να απομυζήσουν αίμα (π.χ. ψύλλοι, σκνίπες, κουνούπια κ.ά.).
- **Περίοδος αναμονής** (withdrawal period) χαρακτηρίζεται το χρονικό διάστημα μετά τη χορήγηση φαρμακευτικής ουσίας, που είναι απαραίτητο για να απαλλαγούν οι ιστοί και τα ζωοκομικά προϊόντα, από υπολείμματα της ουσίας, έτσι ώστε αυτά να είναι ασφαλή για κατανάλωση.
- **Περίοδος επώασης** (incubation period) χαρακτηρίζεται το χρονικό διάστημα, που μεσολαβεί από τη μόλυνση έως την εμφάνιση των πρώτων συμπτωμάτων του νοσήματος.
- **Περιτοκετιαία έξαρση** (periparturient rise) χαρακτηρίζεται η αύξηση του παρασιτικού φορτίου, περίπου 2 εβδομάδες πριν έως 8 εβδομάδες μετά τον τοκετό και οφείλεται στη φυσιολογική ανοσοκαταστολή του οργανισμού, λόγω παραγωγής προλακτίνης και ορμονικών μεταβολών, κατά την εγκυμοσύνη και τον

τοκετό (περιτοκετιαία ανοσοκαταστολή, periparturient relaxation in immunity).

- **Πολυξενιστικό είδος** (polyxenous species) είναι το είδος παρασίτου, που έχει έμμεσο βιολογικό κύκλο (απαιτούνται περισσότεροι του ενός ξενιστές, τελικοί και ενδιάμεσοι, για την ανάπτυξή του, π.χ. *Fasciola hepatica*, *Dicrocoelium dendtriticum* κ.ά.).
- **Πολυπαρασιτισμός** (polyparasitism) χαρακτηρίζεται η παρουσία πολλών ειδών παρασίτων στον ίδιο ξενιστή.
- **Προαιρετικό** (optional) χαρακτηρίζεται το παράσιτο (π.χ. σχαδόνες *Musca* spp.) που εξελίσσεται χωρίς απαραίτητα να διέρχεται από ξενιστή.
- **Πρόληψη** (prevention) χαρακτηρίζεται η λήψη μέτρων για την εξάληψη του κινδύνου μόλυνσης του ζώου ή ομάδας ζώων, όπως π.χ. αποξήρανση της υδατοσυλλογής και καταστροφή των υδρόβιων σαλιγκαριών-ενδιάμεσων ξενιστών της *Fasciola hepatica* για να προληφθεί η μόλυνση των βοοειδών ή απομάκρυνση των μολυσμένων ταύρων από την αναπαραγωγή για να προληφθεί η μόλυνση των αγελάδων με *Tritrichomonas foetus* κ.ά.
- **Προνυμφοκτόνο** (larvicide) χαρακτηρίζεται η φαρμακευτική ουσία, που καταστρέφει τις προνύμφες των παρασίτων.
- **Προσωρινό** (temporal) ή **ημιμόνιμο** (semipermanent) χαρακτηρίζεται το παράσιτο, που επιβιώνει ως ελεύθερος οργανισμός στο περιβάλλον για τουλάχιστον ένα στάδιο του βιολογικού κύκλου του (π.χ. *Strongyloides stercoralis*, σχαδόνες, υποδέρματα, οίστροι κ.ά.).
- **Προτίμηση ξενιστή** (host preference) χαρακτηρίζεται η τάση επιλογής συγκεκριμένου είδους ξενιστή, μεταξύ των ξενιστών στους οποίους το παράσιτο είναι δυνατόν να εξελιχθεί.
- **Προφύλαξη** (prophylaxis) χαρακτηρίζεται η λήψη μέτρων για τον περιορισμό των επιπτώσεων από τη μόλυνση του ζώου ή ομάδας ζώων, όπως π.χ. περίφραξη υδατοσυλλογής για να μειωθεί ο κίνδυνος μόλυνσης των βοοειδών με μετακερκάρια *Fasciola hepatica* που βρίσκονται στα χόρτα της όχθης ή καθαρισμός του δαπέδου του πτηνοτροφείου για να περιορισθεί η μόλυνση των νεοσσών από κοκκίδια ή έγκαιρη περισυλλογή των κοπράνων των σαρκοφάγων από πάρκα, πεζοδρόμια κ.α., πριν αναπτυχθεί η μολύνουσα μορφή *Toxoplasma gondii*, *Toxocara* spp. κ.ά., για να μειωθεί ο κίνδυνος μόλυνσης του ανθρώπου κ.ά. ή εμβολιασμός του σκύλου με εμβόλιο *Ancylostoma caninum* για να μειωθούν οι επιπτώσεις μόλυνσης του ζώου με το παράσιτο κ.ά.
- **Σεξουαλικώς μεταδιδόμενος** (venereal transmitted) είναι ο παθογόνος παράγοντας (π.χ. *Tritrichomonas foetus*) που μεταδίδεται κατά τη σύζευξη.
- **Σποραδικά κρούσματα** (sporadic cases) χαρακτηρίζονται τα κρούσματα νοσήματος σε μια γεωγραφική περιοχή, που εμφανίζονται μεμονομένα, χωρίς χρονική ή τοπική εξάρτηση.
- **Σποραδικό παράσιτο** (βλέπε: Τυχαίο παράσιτο).
- **Συγγενής μόλυνση** (βλέπε: Διωοθηκική μετάδοση).
- **Συμβατικά** (conventional) ή φυσικά (natural) χαρακτηρίζονται τα αντιγόνα που φυσιολογικά εμφανίζονται και αναγνωρίζονται από τον ξενιστή κατά τη διάρκεια της μόλυνσης (π.χ. μεταβολικά προϊόντα της ογκόσφαιρας).
- **Συμβίωση** (symbiosis) είναι η στενή συνύπαρξη δύο οργανισμών (διαφοροποιείται σε αμφοτεροβίωση, κοινοβίωση ή παραβίωση και παρασιτισμό).
- **Σύνδρομο δερματικά μεταναστεουσών προνυμφών** (CLM, cutaneous larval migrans, creeping eruption) είναι η φυσιολογική ή η έκτοπη μετανάστευση προνυμφικών σταδίων παρασίτων στο δέρμα και τον υποδόριο ιστό του φυσικού ή του μη φυσικού ξενιστή κ.ά.
- **Σύνδρομο σπλαχνικά μεταναστευουσών προνυμφών** (VLM, visceral larval migrans) χαρακτηρίζεται η μετανάστευση των προνυμφών ορισμένων ειδών παρασίτων (*Ascaris* spp., *Toxocara* spp. κ.ά.), στους ιστούς και τα όργανα του ξενιστή πριν την ενηλικίωσή τους (φυσικός ξενιστής) ή πριν την καταστροφή τους (μη φυσικός ξενιστής).
- **Συχνότητα** ενός παρασιτικού νοσήματος σε γεωγραφική περιοχή, χαρακτηρίζεται: α) ο συνολικός αριθμός των νέων κρουσμάτων ανά χρονική περίοδο, π.χ. ανά εβδομάδα, μήνα, έτος κ.ά. (incidence), και β) ο συνολικός αριθμός των κρουσμάτων του νοσήματος κατά τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή της έρευνας (prevalence).
- **Τελικός ξενιστής** (definitive ή final host) χαρακτηρίζεται ο ξενιστής, μέσα στον οποίο παράγεται το ζυγωτό ή εξελίσσεται η ώριμη μορφή ή το ενήλικο παράσιτο.

- **Τυχαίο** (accidental) ή **σποραδικό** (sporadic) **παράσιτο** χαρακτηρίζεται ένας οργανισμός που συνήθως επιβιώνει ελεύθερος (π.χ. βδέλλα) στο εξωτερικό περιβάλλον και προσβάλλει σποραδικά ή τυχαία άλλους οργανισμούς (π.χ. ιπποειδή, βοοειδή κ.ά.), χωρίς αυτοί να αποτελούν απαραίτητο τμήμα του βιολογικού κύκλου του παρασίτου.
- **Τυχαίος ξενιστής** (accidental host) είναι ο ξενιστής που προσβάλλεται συμπτωματικά από είδος παρασίτου, το οποίο συνήθως αναπτύσσεται σε άλλο είδος ξενιστή.
- **Υποβίωση ή διάπαυση** (hypobiosis, diapause) **ή ανάσχεση ή αναστολή της ανάπτυξης των προνυμφών** (inhibited ή arrested larval development) είναι η κατάσταση ηρεμίας ή ληθάργου ορισμένων ειδών παρασίτων αμέσως μετά την είσοδό τους στους ιστούς του ξενιστή. Αφορά κυρίως προνύμφες νηματωδών παρασίτων των μηρυκαστικών (π.χ. L3-*Trichostrongylus* spp., L4-*Haemonchus* spp., L4-*Ostertagia* spp. κ.ά., L5-*Dictyocaulus* spp.) και των σαρκοφάγων (π.χ. L3-*Toxocara canis*, L3-*Ancylostoma* spp. κ.ά.) και σχετίζεται άμεσα με την ανοιξιάτικη έξαρση και έμμεσα με την περιτοκετιαία έξαρση των παρασίτων.
- **Υποχρεωτικό παράσιτο** (obligate parasite) χαρακτηρίζεται το παράσιτο που δεν επιβιώνει, ούτε αναπτύσσεται μακριά από τον ξενιστή (π.χ. *Trichinella spiralis*).
- **Φορέας** (carrier) χαρακτηρίζεται ο τελικός ξενιστής που είναι υπεύθυνος για τη διασπορά του παρασίτου στην περιοχή, χωρίς ο ίδιος να εμφανίζει συμπτώματα της μόλυνσης.
- **Φόρεση** (phoresy) χαρακτηρίζεται η μεταφορά στον ξενιστή ενός παθογόνου παράγοντα (π.χ. προνύμφη φθειρών) από άλλο παθογόνο παράγοντα (π.χ. από κουνούπια, ψύλλους κ.ά.).
- **Φυσικός ξενιστής** (normal host) χαρακτηρίζεται ο ξενιστής, μέσα στον οποίο το παράσιτο προσαρμόζεται και εξελίσσεται.
- **Ψευδοξενιστής** (pseudohost) χαρακτηρίζεται ο ξενιστής, μέσα στον οποίο εισέρχεται τυχαία το **παράσιτο** και επιβιώνει για κάποιο χρονικό διάστημα ή εγκυστώνεται, χωρίς όμως να πολλαπλασιάζεται.
- **Ψευδοπαρασιτισμός** (pseudoparasitism) χαρακτηρίζεται η τυχαία παρουσία αναπαραγωγικών στοιχείων παρασίτων σε βιολογικά υλικά μη φυσικών ξενιστών (π.χ. αυγά *Ascaris lumbricoides*στα κόπρανα του σκύλου), όπως και η παρουσία ανόργανων στοιχείων, που έχουν μορφολογικές ομοιότητες με αναπαραγωγικά στοιχεία παρασίτων, μέσα σε βιολογικά υλικά, φυτικών (ιθμοί, σπόροι κ.ά.) και ζωικών οργανισμών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Χαραλαμπίδης ΣΘ. Παρασιτικά Νοσήματα των Ζώων και του Ανθρώπου. University Studio Press, Θεσσαλονίκη, 2003.
Χαραλαμπίδης ΣΘ. Κτηνιατρική Παρασιτολογία. Πρωτόζωα, Έλμινθες, Αρθρόποδα. University Studio Press, Θεσσαλονίκη, 2001.
Χαραλαμπίδης ΣΘ. Ανοσολογία Παρασιτώσεων. 2η έκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη, 1998.

Parasitological Terminology. By S. Th. Haralabidis, DVM, former Prof. of Parasitology and Parasitic Diseases, Vet.Med.Faculty, Aristotle University of Thessaloniki, Greece (harala@vet.auth.gr).

Αρχική σελίδα